

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ»

Рівень освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	«Публічне управління та адміністрування»
Тривалість викладання	3 семестр (5-6 чверть)
Кількість кредитів	5,5 кредитів ЄКТС (165 годин)
Заняття:	Осінній семестр
лекції:	3 години на тиждень
	2 години
практичні заняття:	на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП» <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7262>

Кафедра, що викладає:

Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладачі:

Багрім Ольга Андріївна

к. держ. упр., доцент кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Bahrim/Bagrим.php>

E-mail:

Bahrim.O.A@nmu.one

1. Анотація до курсу

У сучасних умовах розвитку української державності, поглиблення децентралізації, цифрової трансформації та європейської інтеграції питання раціональної й ефективної територіальної організації влади набуває ключового значення. Від збалансованого розподілу повноважень між центральною владою, регіонами та територіальними громадами, оптимізації адміністративно-територіального устрою та належного ресурсного забезпечення органів влади на місцях залежить спроможність держави забезпечувати якісні публічні послуги, оперативно реагувати на виклики воєнного і післявоєнного періоду,

стимулювати локальний розвиток та підтримувати соціальну згуртованість. Сформоване системне бачення територіальної організації влади в Україні є необхідною передумовою підготовки компетентних, відповідальних та орієнтованих на результат публічних службовців, здатних забезпечувати ефективно управління громадами й регіонами, сприяти сталому розвитку територій та інтеграції України у європейський простір належного врядування.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитеся з теоретичними і практичними засадами територіальної організації влади в Україні. Дізнаєтеся про природу, сутність, форми та функції сучасної держави, особливості державного та регіонального управління, а також про конституційно-правове регулювання територіального устрою. Вивчаючи сучасну систему адміністративно-територіального устрою, ви проаналізуєте історичні передумови та новітні трансформації, пов'язані з децентралізацією, фінансовою автономією громад, створенням ЦНАП і модернізацією сервісних центрів. Окрему увагу буде приділено організації та діяльності місцевих державних адміністрацій, територіальних органів центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також механізмам їхньої взаємодії між собою й з іншими інституціями - судами, поліцією, СБУ, прокуратурою.

У межах дисципліни Ви ознайомитеся з теоретичними засадами регіонального управління та державної регіональної політики, навчитеся розуміти цілі, принципи, інструменти та суб'єктів реалізації політики розвитку територій. Ви також матимете можливість дослідити зарубіжний досвід організації влади у країнах ЄС (Франції, Німеччині, Польщі, Швеції) та оцінити його потенціал для впровадження в українських реаліях.

Під час практичних занять Ви набудете фахових компетентностей, необхідних для ефективного управління на національному, регіональному та місцевому рівнях. Зокрема, навчитеся аналізувати ситуації, формулювати управлінські рішення, планувати й реалізовувати регіональні та місцеві програми, користуватися інструментами моніторингу розвитку громад, а також застосовувати принципи доброго врядування (Good Governance) у повсякденній управлінській діяльності.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни «Територіальна організація влади в Україні» – сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про правові, інституційні та управлінські засади територіальної організації влади в Україні, забезпечити опанування комплексу теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для ефективного здійснення публічного управління та адміністрування на всіх рівнях влади з урахуванням принципів децентралізації, доброго врядування, стратегічного планування та сталого розвитку територій.

Завдання курсу:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з природою, сутністю та формами сучасної держави, її територіальною організацією та органами державної влади;
- сформувати знання про конституційно-правові засади адміністративно-територіального устрою України та його історичні трансформації;
- розкрити принципи побудови, рівні, функції та механізми сучасної трірівневої системи адміністративно-територіального устрою України;
- забезпечити розуміння теоретичних основ, цілей, завдань і суб'єктів регіонального управління в умовах децентралізації;
- висвітлити зміст та пріоритети державної регіональної політики, її взаємозв'язок із системою регіонального управління;
- охарактеризувати роль місцевих державних адміністрацій та територіальних органів центральних органів виконавчої влади в системі публічного управління;

- розвинути уявлення про сутність, принципи, систему та функції місцевого самоврядування в Україні, а також його нормативно-правове забезпечення;
- проаналізувати механізми взаємодії між органами державної влади різних рівнів, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного управління;
- сформулювати уявлення про зміст, етапи, результати та виклики адміністративно-територіальної реформи в Україні;
- ознайомити здобувачів із зарубіжними моделями територіальної організації влади та можливостями адаптації іноземного досвіду до українських реалій;
- розвинути практичні навички аналізу територіальних структур управління, оцінювання ефективності органів влади та формування управлінських рішень з урахуванням принципів доброго врядування та сталого розвитку.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- *характеризувати* типологію, структуру та функціональні особливості органів державної влади й місцевого самоврядування в контексті територіальної організації публічної влади в Україні;
- *аналізувати* структуру та особливості функціонування системи територіальних органів центральної виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування;
- *порівнювати* зарубіжні моделі територіальної організації влади та адаптувати їхні елементи для вдосконалення національної практики публічного управління;
- *інтерпретувати* положення Конституції України, законодавства про адміністративно-територіальний устрій, місцеве самоврядування та регіональну політику з метою їх практичного застосування в управлінській діяльності;
- *застосовувати* положення чинного законодавства України для аналізу змін, пов'язаних із адміністративно-територіальною реформою, розвитком місцевого самоврядування та функціонуванням ЦНАП у громадах;
- *оцінювати* ефективність реалізації державної регіональної політики та адміністративно-територіальної реформи з урахуванням принципів децентралізації та публічності;
- *застосовувати* підходи, методи та інструменти прийняття управлінських рішень у сфері територіального управління та міжрівневої взаємодії органів влади.

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

Тема 1. Держава як суб'єкт управління. Територія держави та її організація

- 1.1. Природа, сутність, форми та риси сучасної держави.
- 1.2. Органи державної влади: характеристика, функції, ознаки.
- 1.3. Сутність, функції, принципи, методи та структура державного управління.
- 1.4. Конституційно-правове регулювання території держави. Структура державної території.
- 1.5. Державний кордон та адміністративно-територіальний поділ: поняття, класифікація, правовий режим.

Тема 2. Адміністративно-територіальний устрій України

- 2.1. Адміністративно-територіальна одиниця: поняття, складові, принципи формування.
- 2.2. Історичні етапи розвитку територіального устрою України.

2.3. Сучасна трирівнева система адміністративно-територіального устрою України: базовий (громади), субрегіональний (райони) та регіональний (області) рівні.

2.4. Конституційні та законодавчі основи територіального устрою.

Тема 3. Теоретичні засади регіонального управління

3.1. Поняття та типи регіонів. Регіон як динамічна система.

3.2. Структурна модель регіону. Регіональні системи.

3.3. Зміст, завдання та цілі регіонального управління.

3.4. Об'єкти та суб'єкти регіонального управління.

3.5. Рівні, принципи, форми та методи регіонального управління.

3.6. Роль регіонального управління в системі публічного управління.

Тема 4. Державна регіональна політика

4.1. Поняття, об'єкти, суб'єкти та предмет державної регіональної політики.

4.2. Типологія, цілі та принципи державної регіональної соціально-економічної політики.

4.3. Взаємозв'язок регіонального управління та регіональної політики.

4.4. Пріоритети та чинники розвитку регіональної політики в Україні.

4.5. Вплив децентралізації влади на реалізацію регіональної політики.

Тема 5. Місцеві державні адміністрації в системі виконавчої влади

5.1. Завдання, принципи та структура місцевих державних адміністрацій.

5.2. Організація та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій.

5.3. Повноваження та взаємодія з центральними органами виконавчої влади.

5.4. Військові та військово-цивільні адміністрації: роль і функції в умовах воєнного стану.

Тема 6. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади

6.1. Організаційна структура територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади (ЦОВВ).

6.2. Повноваження територіальних органів міністерств, їх взаємодія з місцевими державними адміністраціями.

6.3. Роль державних служб (комітетів) у територіальному управлінні.

Тема 7. Місцеве самоврядування в Україні

7.1. Сутність і принципи місцевого самоврядування.

7.2. Система органів місцевого самоврядування.

7.3. Повноваження та функції органів місцевого самоврядування.

7.4. Нормативно-правові основи місцевого самоврядування.

7.5. Форми участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування.

Тема 8. Взаємодія органів влади різних рівнів

8.1. Механізми взаємодії центральних, регіональних органів державної влади та ОМС.

8.2. Координація між різними гілками влади на регіональному рівні.

8.3. Взаємодія з органами СБУ, поліцією, прокуратурою, судами. Надання адміністративних послуг.

Тема 9. Адміністративно-територіальна реформа та нова система організації влади

- 9.1. Етапи адміністративно-територіального реформування в Україні.
- 9.2. Формування нової системи влади на базовому, районному, обласному рівнях.
- 9.3. Розвиток мережі ЦНАП у громадах.
- 9.4. Фінансова децентралізація. Бюджетна автономія громад.
- 9.5. Моніторинг розвитку громад: інформаційно-аналітичні системи.
- 9.6. Модернізація регіональних сервісних центрів як складова публічного сервісного простору.

Тема 10. Зарубіжний досвід територіальної організації влади

- 10.1. Моделі місцевого управління в країнах ЄС.
- 10.2. Територіальна організація влади у Франції.
- 10.3. Модель Швеції: муніципалітети та лени.
- 10.4. Федералізм та децентралізація в Німеччині.
- 10.5. Польська модель реформ: гміни, повіти, воєводства.
- 10.6. Застосування зарубіжного досвіду для вдосконалення національної моделі територіальної організації влади.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Держава як суб'єкт управління. Територія держави та її організація
2. Адміністративно-територіальний устрій України
3. Теоретичні засади регіонального управління
4. Державна регіональна політика
5. Місцеві державні адміністрації в системі виконавчої влади
6. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади
7. Місцеве самоврядування в Україні
8. Взаємодія органів влади різних рівнів
9. Адміністративно-територіальна реформа та нова система організації влади
10. Зарубіжний досвід територіальної організації влади

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

Комп'ютерне та мультимедійне обладнання.

Підключення до Інтернет. Активованій акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Microsoft Office 365.

Перевірений доступ до платформи дистанційної освіти Moodle та застосунків Microsoft Office 365 (Teams, Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 6-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів за поточне тестування, виконання практичних завдань, складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами проходження поточного тестування під час лекції на останньому тижні. Загалом за теоретичну частину отримується максимум **60 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

– **виконання практичних завдань**, які виконуються під час практичних занять (*практичні завдання, дискусії, ділові ігри, створення ментальних карт, дебати та ін.*); за успішне виконання завдань до кожної із 10 тем здобувач отримує до 4 балів.

У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується максимум **40 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (іспит)** під час сесії. Підсумкове оцінювання проводиться у вигляді екзамену, який включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **30 тестових завдань з теоретичної частини** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бали (**разом 60 балів**) та **8 тестових завдань з практичної частини**, кожне з завдань оцінюється максимум у **5 балів (разом 40 балів)**, причому:

- 5 балів – відповідність еталону;
- 4 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 3 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкрито;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання не розкрито;
- 1 бал – невідповідність еталону, однак відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за тестові завдання додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується відповідними нормами «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»:

https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Положення_запобіг_виявл_плагіат-2025.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика щодо використання штучного інтелекту під час опанування курсу регламентується відповідними нормами «Політики щодо використання штучного інтелекту в діяльності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»:

https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Політика_III_2025.pdf.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на НТУ Microsoft Office та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до чату у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

З 24.02.2022 реалізація освітньої діяльності відбувається в умовах правового режиму воєнного стану. Наявна низка небезпек: повітряні тривоги, ризики припинення енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку. Згідно з наказами по університету у 2024-2025 навчальному році освітня діяльність здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання здійснюється з використанням дистанційних технологій через синхронні та асинхронні комунікації.

Відвідування онлайн лекцій та практичних занять реалізується через приєднання до «наради» в «команді» Microsoft Teams. Під час повітряної тривоги заняття перериваються і продовжуються лише за умов перебування учасників освітнього процесу у захищених приміщеннях. Викладачем (за технічної та безпекової можливості) здійснюється запис заняття для підтримки асинхронного формату навчання.

У випадках відсутності енергозабезпечення, мобільного та Інтернет-зв'язку викладачем забезпечується асинхронний формат навчання та комунікація зі здобувачами за допомогою каналів зв'язку, що функціонують.

Про причини неможливості взяти участь в онлайн заняттях, ускладненні доступу до матеріалів на дистанційних платформах НТУ «ДП» тощо здобувач вищої освіти має повідомити викладача в особистих повідомленнях чатів Microsoft Teams, або листом на корпоративну е-пошту НТУ «ДП», або через старосту чи представника адміністрації інституту.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здійснюється відповідно до «Положення про визнання в Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» результатів навчання, набутих у неформальній та/або інформальній освіті» <http://surl.li/zopmhq>.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на Ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою Вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати Ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Бородін Є. І., Тарасенко Т. М. Система публічного управління та адміністрування : навч. наоч. посіб. [Електронне вид.] / Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 187 с.
2. Серьогін С. М., Липовська Н. А., Бородін Є. І. та ін. Публічна служба : навч. посіб. / за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.
3. Гончарук Н. Т., Сорокіна Н. Г. Публічна служба : навч. наоч. посіб. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 341 слайд.
4. Державне та регіональне управління : навч. посіб. / за ред. С. І. Архієреєва ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2018. 127 с.
5. Бородін Є. І., Багрім О. А., Сорокіна Н. Г. Територіальна організація влади в Україні [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до виконання курсової роботи для здобувачів ступеня бакалавра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / уклад. Є. І. Бородін, О. А. Багрім, Н. Г. Сорокіна ; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Дніпро : НТУ «ДП», 2024. – 31 с.
6. Державне та регіональне управління : підручник / Є. Г. Карташов, В. В. Євдокимов, І. О. Драган, О. І. Дацій та ін. ; за заг. ред. Є. Г. Карташова. Київ, 2019. 223 с. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/ebdd3d0e-8f3f-4352-b52d-76b379fd58f3/content>
7. Європейська регіональна політика : підручник / за ред. А. Крисоватого, І. Ліщинського. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ЗУНУ», 2020. 236 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi65/0048401.pdf>
8. Публічне управління та адміністрування. Радник-консультант органів державної влади : навч.-метод. комплекс / І. П. Бідзюра, Ю. П. Сурмін, Н. В. Грабовенко, В. В. Утвенко, А. М. Шаповалова ; за заг. ред. І. П. Бідзюри, Ю. П. Сурміна, Н. В. Грабовенко. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 500 с.
9. Міжнародні стандарти державного управління : навч. посіб. / за ред. Т. О. Коломоець ; Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя : Гельветика, 2018. 55 с.
10. Загуменник В. І., Проценко В. В. Державне управління та виконавча влада в Україні : навч. посіб. Київ, 2015. 295 с.
11. Основи публічного адміністрування : навч. посіб. / Ю. П. Битяк, Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун та ін. ; за заг. ред. Н. П. Матюхіної. Вид. 2-ге, допов. та перероб. Харків : Право, 2021. 238 с.
12. Драгомирецька Н. М., Кандагура К. С., Букач А. В. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посіб. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 179 с.

13. Надьон О. В., Хмиров І. М., Луценко Т. О. Організаційно-правові засади публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Харків : НУЦЗУ, 2020. 175 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16992/1/Орг%20прав%20засади%20ПУтаА%20навч%20пос.pdf>
14. Вороніна Ю. Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2020. 204 с. URL: <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8ac96639-0e35-4d87-83bc-181c1a0e3526/content>
15. Куйбіда В. С., Білинська М. М., Петроє О. М. Публічне управління : термінол. словник : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2018. 224 с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_888_37081450.pdf

Додаткові

1. Багрім О.А., Зудова С.М. Особливості сучасного стану процесу трансформації країни щодо надання адміністративних послуг громадянам // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. – 2024. – №5. – С. 7-14. – URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.1>
2. Багрім О.А. Особливості розвитку професійного потенціалу державних службовців у воєнний та поствоєнний період в Україні // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. – 2023. – №2. – С. 9-14. – URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.2.1>
3. Багрім О.А. Специфіка формування позитивного іміджу публічних службовців в умовах воєнного і післявоєнного періоду в Україні // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. – 2024. – №1. – С. 80-84. – URL: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.1.13>
4. Куйбіда В. С., Хорошенко О. В. Організація публічної служби України: монографія. - Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2016. - 271 с.
5. Куйбіда В. С., Білинська М. М., Петроє О. М. та ін. Публічне управління: термінол. слов. - Київ : НАДУ, 2018. - 224 с.
6. Загорський В. С., Красівський О. Я., Мороз О. Ю. (ред.) Історія державного управління / кол. авт. - Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. - 368 с.
7. Кравченко В. В., Бородін Є. І., Квітка С. А. Місцеве самоврядування в системі публічного управління: навч. посіб. у схемах. - Дніпро : ГРАНІ, 2018. – 148 с.
8. Серьогін С. М., Бородін Є. І., Комарова К. В., Липовська Н. А., Тарасенко Т. М. Управління персоналом в органах публічної влади: навч. посіб. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. – 200 с.
9. Пухтинський М. О. Конституційно-правові аспекти інституційного та законодавчого забезпечення реформування територіального врядування // Правова держава. – 2022. – Вип. 33. – С. 301–314. - URL: <http://pravova-derzhava.org.ua/files/pravova-derjava.vipusk-33- 2022 .pdf>
10. Бородін Є. І., Безена І. М. Марк Е. Генсон про шляхи демократизації та децентралізації публічних інституцій держави // Публічне управління та митне адміністрування. - 2019. - No 3 (22). - С. 194-202.
11. Алексеев В. М., Липовська Н. А. Взаємовідносини держави та суспільства. - Дніпро : ГРАНІ, 2019. – 172 с.
12. Бородін Є. І. Статус голови місцевої державної адміністрації в Україні: досвід законодавчого визначення // Аспекти публічного управління. –2018. – Т. 6, No 5. – С. 12-23. - DOI: <https://doi.org/10.15421/151827>
13. Вольська О. М. Ефективність публічного управління як результат суспільних процесів у державі // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2020. – No 1. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2020_1_3

14. Дурман О. Л., Полосьмак К. О. Аналіз нових концепцій публічного управління та ступінь їх «адекватності» реаліям сучасного світу // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2020. – № 1. – URL: [http://el-zbirn-
du.at.ua/2020_1/7.pdf](http://el-zbirn-
du.at.ua/2020_1/7.pdf)
15. Дука А. П. Критерії оцінювання соціально-економічної дієвості сучасного публічного управління // Проблеми сучасних трансформацій. Серія : право публічне управління та адміністрування. – 2021. – №2. – С. 76–83. – URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/182>
16. Тарасенко Т. М. Організаційно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану: можливості та обмеження // Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. - 2022. – Вип. 4. – С. 51–58. – URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/261/228>
17. Багрім О.А. Особливості розвитку професійного потенціалу державних службовців в умовах воєнного стану України // "Наукова весна 2023": матеріали XII Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 1-3 березня 2023 р. – Дніпро : НТУ "Дніпровська політехніка", 2023. – 483 с.
18. Багрім О.А. Вплив мотиваційних факторів на ефективність діяльності державних службовців в умовах воєнного стану // Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні: матеріали наук.-практ. конф. за міжнародною участю, м. Дніпро, 4 травня 2023 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко, Т.В. Маматової. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. – С. 25-27.
19. Багрім О.А., Руснак А.А. Особливості управління людськими ресурсами у сфері державної служби в умовах воєнного стану // Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні: матеріали наук.-практ. конф. за міжнародною участю, м. Дніпро, 4 травня 2023 р. / за заг. ред. І.А. Чикаренко, Т.В. Маматової. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. – С. 28-31.
20. Багрім О.А., Гудим М.О. Аналіз впливу децентралізації на ефективність місцевого самоврядування в Україні // Тиждень студентської науки-2023: матеріали 78 студентської науково-технічної конференції, Дніпро, 24-28 квітня 2023 р. – Дніпро : НТУ "Дніпровська політехніка", 2023. – 773 с.
21. Багрім О.А. Розвиток кадрового потенціалу органів публічної влади України у воєнний період : матеріали міжнар. наук.-техн. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Дніпро, 2024 р. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2024. – С. 256-257. – URL: https://ecology.nmu.org.ua/ua/Studies/Scientific_Spring_2024.pdf
22. Багрім О.А., Руснак А.А. Інформаційна система управління людськими ресурсами у сфері державної служби : матеріали міжнар. наук.-техн. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених, м. Дніпро, 2024 р. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2024. – С. 321-323. – URL: https://ecology.nmu.org.ua/ua/Studies/Scientific_Spring_2024.pdf
23. Багрім О.А. Розвиток відповідального лідерства на публічній службі для повоєнного відновлення України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Синергія науки і бізнесу для повоєнного відновлення регіонів України», м. Херсон, 2024 р. – Херсон : Херсонський національний технічний університет, 2024. – URL: https://kntu.net.ua/ukr/content/download/116575/654126/file/СИНЕРГІЯ_2024_Том%201_секції%201-5.pdf
24. Багрім О.А. Специфіка впровадження інноваційних підходів у діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. «Безпечна, комфортна та спроможна територіальна громада», 16-18 жовтня, м. Дніпро, 2024 р. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2024. – С. 173-176. – URL: <https://science.nmu.org.ua/ua/conferences/Forum/Zbirnyk2024.pdf>
25. Сенишин Н. В. Сутність, зміст і форми територіальної організації влади держави // Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія : Державне управління. 2020. Т. 31 (70), № 2. С. 190–198.

Нормативно-правові документи

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. : із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
3. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.2001 р. № 2493 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>
4. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. № 586 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
5. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 25.05.1997 р. № 280 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>
6. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 р. № 5203-VI [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
7. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р. № 794 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
8. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 р. № 3166 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
9. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 5113 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
10. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 16.11.2021 р. № 3475 [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
11. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. № 586-XIV [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
12. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 р. № 389-VIII [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
13. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
14. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад» від 16.04.2020 р. № 562-IX [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/562-20#Text>
15. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану» від 12.05.2022 р. № 2259-IX [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
16. Указ Президента України «Питання управління державною службою в Україні» від 18.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.president.gov.ua>
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про НАДС» від 01.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>
18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців» від 23.08.2017 р. № 640 [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>
19. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про Стратегію реформування державного управління України на період до 2021 р.» від 24.06.2016 р. № 474-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>
20. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» від 01.12.2017 р. № 974-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції впровадження інформаційної системи управління людськими ресурсами в державних органах та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 01.12.2017 р. № 844-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

22. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 27.12.2017 р. № 1013-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

23. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування системи оплати праці державних службовців та затвердження плану заходів з її реалізації» від 27.05.2020 р. № 622-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

24. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України» від 21.07.2021 р. № 831-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

25. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади» від 16.09.2022 р. № 824-р [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.kmu.gov.ua>

26. Стратегія людського розвитку: Указ Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021 [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.president.gov.ua>

27. Європейське врядування. Біла Книга. Комісія Європейських Співтовариств. – Брюссель, 25.07.2001 COM(2001) 428 остаточна редакція [Електронний ресурс]. – URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>

28. Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни. Центр експертизи доброго врядування. Рада Європи. – Страсбург, 30.06.2022 CEGG/PAD(2022)3 [Електронний ресурс]. – URL: <https://rm.coe.int/cegg-pad-on-ukraine-recovery-strategy-in-lsg-area-ukr-final/1680aef3fb>

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>

2. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>

3. Головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua/>

4. Кабінет Міністрів України: офіційний веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

5. Національне агентство України з питань державної служби: офіційний веб-портал. URL: <http://www.nads.gov.ua>.

6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua

7. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua/>

8. Центр політико-правових реформ. URL: <http://www.pravo.org.ua/>

9. Public service Europe. URL: <http://www.publicserviceeurope.com/>

10. European CAF Resource Centre, EIPA. URL: <https://www.eipa.eu/caf-resource-centre/>

11. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». URL: <https://ird.gov.ua/>

12. Інститут регіонального розвитку. URL: <https://www.institute.lviv.ua/index.php/uk/proect>

13. Портал управління знаннями. Освітня платформа у сфері професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/>

14. Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу. Офіційний веб-портал. URL: <http://www.center.gov.ua/pro-tsentr/proekti/sigma>

15. The European Institute of Public Administration. URL: <https://www.eipa.eu/>

16. Public administration and governance. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/reform-support/what-we-do/public-administration-andgovernance_en